

УДК 34»364»:32-053.6](477)

Володимир ПІВНЕНКО

*магістр філософії, економіки та права, викладач,
аспірант кафедри філософських та політичних наук,
Черкаський державний технологічний університет*

Юлія ЗАГОРОВСЬКА

*магістрантка з соціального забезпечення,
Черкаський державний технологічний університет*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ**ВПЛИВУ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ
НА РЕАЛІЗАЦІЮ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ**

У статті розглядається вплив викликів сучасності, пов'язаних із правовим режимом воєнного стану, як на інституційну здатність до реалізації молодіжної політики в Україні, так і на пріоритети в сфері молодіжної політики, які мали місце перед початком повномасштабного вторгнення.

***Ключові слова:** молодіжна політика, воєнний стан, молодь, державні політики, національна безпека.*

Постановка проблеми. Молодіжна політика, на нашу думку, є однією із важливих складових розвитку та забезпечення національної безпеки, зважаючи, зокрема, на один із основних пріоритетів «Стратегії національної безпеки України» (затвердженої Указом Президента України від 14.09.2020 № 392/2020), а саме: «Безпека людини – безпека країни». В той же час «Національною молодіжною стратегією до 2030 року» (затвердженою Указом Президента України від 12.03.2021 № 94/2021) декларовано, серед іншого, «створення можливостей для молоді бути конкурентоспроможною» та визначено основні пріоритети Стратегії, серед яких: здоров'я, спроможність та інтегрованість. У своєму взаємозв'язку ці Стратегії дають нам уявлення про цілеспрямований та систематичний підхід до створення умов, які спрямовані на посилення ролі національної безпеки через посилення ролі у суспільстві кожного окремого індивіда. Тобто, розвиток молоді може прямо корелювати з розвитком комплексу національної безпеки.

Особливою складовою в цьому питанні є створення умов для вільної та безпечної інтеграції молоді, тобто молодих людей віком від 14 до 35 років, в суспільство та здатності бути вільними та відповідальними членами

суспільства. Беручи до уваги, зокрема, положення Резолюції Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй № 2250 «Молодь. Мир. Безпека» [6], можна стверджувати, що тенденції, які орієнтовані на здійснення необхідних дій щодо попередження радикалізації чи нігілізації молоді є пріоритетними не тільки для України, а і для інших країн світу.

В той же час низка ризиків, серед яких є і війна, безпосередньо впливають на здатність органів державної влади та місцевого самоврядування до здійснення низки необхідних дій, спрямованих на реалізацію молодіжної політики.

Аналіз останніх досліджень. Враховуючи, що тема цього дослідження спирається на факти, які існують починаючи з двох основних дат, а саме з 12.03.2021 – затвердження Національної молодіжної стратегії та 24.02.2022 – початок повномасштабного вторгнення країни-агресора, нами були проаналізовані дослідження на тему молодіжної політики лише після початку повномасштабного вторгнення. Зокрема, нами були проаналізовані праці Й. Ситника, П. І. Крайнього, А. О. Собченко [8–10] та ін.

Мета дослідження. Визначити вплив правового режиму воєнного стану на деякі питання реалізації молодіжної політики в Україні, які, зокрема, пов'язані з можливістю належного інституційного функціонування молодіжної політики, а також з'ясувати можливу зміну пріоритетів в контексті цієї політики та наскільки хід реалізації молодіжної політики є адаптованим до умов воєнного стану і викликів, пов'язаних із війною.

Цілі дослідження. Визначення самого поняття «молодіжна політика»; окреслення взаємозв'язку молодіжної політики та національної безпеки; визначення принципів молодіжної політики; окреслення основних ризиків воєнного часу, які впливають на молодіжну політику.

Методи дослідження. В даному дослідженні використовувались наступні методи дослідження: аналіз, синтез, абстрагування, аналогія, моделювання, спостереження, гіпотетично-дедуктивний метод.

Виклад основного матеріалу. Комплексно та систематизовано питання реалізації молодіжної політики в Україні в нормованому форматі існують відносно недавно. В той же час слід зазначити, що простежується системний підхід до розробки державних політик, які в своїй сукупності вимальовують певну, на нашу суб'єктивну думку, позитивну тенденцію. Затвердження у 2020 році «Стратегії національної безпеки України» – один із основних факторів, який, на нашу думку, став одним із перших кроків до поступового впровадження інших політик та стратегій, які внаормовують питання, які попередньо існували за призмою нормативного підходу.

З 2019 року почав діяти Закон України «Про молодь», а вже у 2021 році – Закон України «Про основні засади молодіжної політики». Молодіжна політика у законодавстві України згідно з п. 10 ст. 1 Закону України «Про основні засади молодіжної політики» визначається як «напрямок державної політики, спрямований на створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов і гарантій для соціалізації та інтеграції дітей та молоді в суспільні процеси, що здійснюються в інтересах дітей та молоді та за їх участю» [1].

До цього довгий час існувало досить абстрактне поняття та цілі, як інструменту в реалізації молодіжних ініціатив. Основна проблема полягала в тому, що попри наявність різних інструментів та інституцій, що створювались для здійснення дій пов'язаних із сприянням адаптації молоді мали переважно невизначений характер.

Згідно зі ст. 3 цього ж Закону: «Метою молодіжної політики є створення умов для самореалізації та розвитку потенціалу молоді в Україні, підвищення рівня її самостійності та конкурентоспроможності, забезпечення активної участі молоді в суспільному житті» [1].

Відповідно звідси, а також аналізуючи положення «Національної молодіжної стратегії до 2030 року», про яку йшлося вище, можна стверджувати, що молодіжна політика – це сукупність визнаних органами державної влади питань, пов'язаних із ризиками адаптації, інтеграції та подальшого функціонування молоді, тобто людей віком від 14 до 35 років, у суспільстві, особливо враховуючи, що наразі і частка більш старшого населення країни може мати проблеми з адаптацією, інтеграцією та подальшим самостійним функціонуванням.

Попри те, що в контексті внормованого підходу визначені основні суб'єкти, які відповідальні за реалізацію молодіжної політики в регіонах, територіальних громадах не менш важливим фактором, на нашу думку, є можливість існування поряд з державними інституціями і тих суб'єктів, які мають характер не пов'язаний з органами влади та мають самоврядний характер. Власне, питання щодо можливості функціонування в контексті молодіжної політики інституцій, які не обмежені формальними вимогами норм права та не несуть за собою необхідності здійснення дій виключно в контексті правових механізмів, які існують може значно спростити питання поступового розвитку та впровадження у більш широкому виразі можливостей для інтеграції та адаптації молоді до умов функціонування у суспільстві. Зокрема, тут йдеться про неурядові організації (громадські спілки, об'єднання тощо) та самоврядні органи, як органи студентського чи учнівського самоврядування.

Законодавцем було визначено низку принципів, на підставі яких і реалізовується молодіжна політика. Зокрема такі принципи визначені у ст. 4 Закону України «Про основні засади молодіжної політики», а саме: «рівності прав дітей та молоді; участі молоді; обґрунтованості; міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії» [1]. Проте ці принципи більше стосуються питання взаємодії органів влади з молоддю. В той же час, як зазначалось вище, «Національною молодіжною стратегією до 2030 року» визначені також принципи: здоров'я, спроможність та інтегрованість [2].

У попередніх дослідженнях нами було проаналізовано, зокрема, низку недоліків, які пов'язані з реалізацією молодіжною політики на прикладі міста Черкаси, а також запропоновано шляхи до інших, альтернативних, варіантів ефективної реалізації молодіжної політики [3]. Нами було виділено низку чутливих питань, пов'язаних із реалізацією молодіжної політики, серед яких: недискримінація та забезпечення реальної, а не декларативної рівності молоді; сприяння у соціальному захисті та підтримці молоді; підтримка та сприяння у реалізації ініціатив молоді [3].

Сукупно можна підсумувати, що незалежно від характеру інституції та наявного інструментарію молодіжна політика має бути спрямована, в першу чергу, на стимулювання до суспільно-політичної адаптації та зацікавленості.

З початком повномасштабного вторгнення російської федерації 24 лютого 2022 року питання щодо цілеспрямованої реалізації молодіжної політики відійшло на другий план, враховуючи низку об'єктивних факторів, які передусім пов'язані з можливістю забезпечення державою реалізацією основних прав та свобод громадян, а також для захисту способу буття суспільства.

Попри низку об'єктивних факторів, які зокрема, вплинули на питання фінансування чи то реалізації затверджених регіональних та місцевих стратегій молодіжної політики виникли і інші фактори, які безпосередньо, на нашу думку, впливають на можливість адекватної реалізації молодіжної політики як такої.

Серед таких факторів, беручи, до прикладу, ситуацію, яка склалась в місті Черкаси, можна віднести:

– ігнорування вимог законодавства, а як наслідок, демонстрації органами місцевого самоврядування нігілістичного підходу до законодавства, що може мати вкрай негативні наслідки в контексті розвитку правової свідомості у молоді. Тут, зокрема, йдеться про рішення виконавчого комітету Черкаської міської ради, яким були прийняті рішення, які декларують наступне: «Відповіді на запити про доступ до публічної інформації заявники отримають уже після закінчення воєнного стану» [4].

- відсутність можливостей для соціальної та психологічної адаптації, зокрема, молоді з числа внутрішньо-переміщених осіб;
- загрози безпеці, що зокрема пов'язано з відсутністю достатньої кількості укриттів, що також впливає на психологічне сприйняття безпеки [5].

Іншою стороною питання є зміна пріоритетів у молодіжній політиці. Беручи до уваги те, що пріоритети, закріплені нормативними актами, як такі, своєї актуальності не втратили, а навпаки – додатково підтверджують доречність обрання саме цих пріоритетів. Зокрема, «здоров'я, спроможність, інтегрованість» репрезентують нам підхід до сприйняття молодіжної політики як певного простору для допомоги та взаємопідтримки. Вважаємо, що сутність пріоритетів не змінилась, хоча додатковий акцент з'явився на ще двох, які й так прослідковувались у нормативних актах, а саме: свобода та безпека.

Хоча й взаємозв'язок цих понять, в цьому контексті принципів, може вважатись крайнє непоєднуваним, проте вважаємо, що без свободи нівелюється прагнення до безпеки, а без безпеки неможлива свобода. Проте це питання буде додатково розкрито в наступних наукових дослідженнях.

Основний фактор, попри наявність низки ризиків з можливістю реалізації молодіжної політики, на нашу думку, в контексті, зокрема, цього дослідження, полягає не скільки в зміні пріоритетів, бо як такі вони не змінилися, а скільки в зміні акцентів.

Якщо до повномасштабного вторгнення основними акцентами, пов'язаними з реалізацією молодіжної політики, були умовно внутрішні, тобто ті, які, як правило, були пов'язані з симуляцією діяльності чи певними корупційними ризиками, про що, зокрема зазначалось у попередньому дослідженні [3], то наразі акценти змістились в сторону умовно зовнішніх загроз, тобто будь-які питання щодо реалізації молодіжної політики – після спільної перемоги. Зміна акцентів полягає, також у зміні тих видів діяльності, якими займається сучасна молодь.

Якщо до війни, на прикладі Громадської організації «Українські студенти за свободу» [7], ми могли спостерігати за діями, спрямованими на зміну певних державних політик, то наразі, на нашу думку, їх дії спрямовані на реалізацію дій, націлених на наближення перемоги, – тобто волонтерський, він же сучасний добровольчий рух, в класичному розумінні цього поняття.

На нашу думку, хоча наразі й існує основний пріоритет та акцент для будь-яких політик – перемога у війні, проте виключення участі у процесах реалізації в молодіжній політиці чи контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування, органів державної влади тощо вкрай негативно може вплинути на інституційну спроможність в цілому. Цю думку ми хотіли б пов'язати з тим,

що за відсутності чинників впливу, подразників будь-який організм чи інституція звикає до функціонування без них. В даному контексті без активної участі молоді чи громадянського суспільства в процесах, пов'язаних із контролем за реалізацією чи безпосередньою реалізацією молодіжної політики, можливі зловживання, зокрема, корупційні, що вкрай негативно вплине не тільки на саму здатність до існування молодіжної політики, а як ми зазначали на початку, – і на здатність до належної реалізації заходів національної безпеки, які спираються на здатність до вільного та гідного існування окремих складових нашого суспільства – людей.

Висновок. Молодіжна політика – це потрібний інструмент та сукупність інституцій, зокрема й в умовах воєнного стану. Попри ті ризики та виклики, за яких ми наразі існуємо, питання створення підґрунтя для подальшого нормального існування здебільшого залежить від правильного підходу до інтеграції, адаптації та подальшого існування саме молодих осіб – тих, хто в подальші десятиліття будуть здійснювати соціально-політичні зміни в країні та світі.

Попри саморегулювання окремих складових органів молодіжної політики, тобто різних самоврядних інституцій, які не пов'язані з органами державної влади, не менш важливим є здійснення врегульованих нормативно дій задля можливості попередження негативних наслідків, які, зокрема, пов'язані з попередженням радикалізації чи нігілізації молодих осіб.

Як окремий фактор слід виділити те, що попри зміну акцентів участь молоді та інших осіб у контролі за реалізацією молодіжної політики є саме тим чинником, який опосередковано здатний вплинути на спроможність забезпечення національної безпеки та попередження виникнення корупційних ризиків у структурі інституцій, що забезпечують реалізацію молодіжної політики в контексті нормативного підходу.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про основні засади молодіжної політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>
2. Національна молодіжна стратегія до 2030 року. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>
3. Загоровська Ю. С. Програма розвитку студентського самоврядування у місті Черкаси як складова молодіжної політики: бакалаврська робота / Черкаськ. держ. технол. ун-т. Черкаси, 2022. 99 с.
4. У Черкаській мерії відтермінують відповіді на запити про доступ до публічної інформації. Рішення виконавчого комітету. URL: <http://chmr.gov.ua/ua/newsread.php?view=20990&s=1&s1=17>

5. «Усі займалися волонтерством, допомогою ЗСУ», – Бондаренко пояснив, чому в Черкасах не були готові укриття. 2022. URL: <https://18000.com.ua/strichkanovin/usi-zajmalisyu-volonterstvom-dopomogoyu-zsu-bondarenko-poyasniv-chomu-v-cherkasax-ne-buli-gotovi-ukrittya/>
6. Резолюція Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй 2250 «Молодь. Мир. Безпека». URL: <http://www.un.org.ua/ua/informatsiinyi-tsentr/2250/4160-rezoliutsiia-rady-bezpeky-2250-z-prymitkamy-ta-poiasnenniamy>
7. Українські студенти за свободу. URL: <https://www.prostir.ua/?organization=ho-ukrajinski-studenty-za-svobodu>
8. Ситник Й. Економічна активність молоді в умовах національних викликів: стагнація економіки, пандемія, військовий стан. *Економічний аналіз*. 2022. 32.3 С. 70–79. URL: <http://econa.wunu.edu.ua/index.php/econa/article/view/2380>
9. Крайній П. І. Цивілізаційний підхід у науковому дослідженні громадських рад та їх адміністративно-правового статусу в Україні. Права людини та публічне врядування в сучасних умовах: матеріали V Міжнар. правничого форуму, (м. Чернівці, 10 черв. 2022 р.) / уклад.: І. В. Ковбас, І. І. Бабін, О. І. Ющик та ін. Чернівці: Технодрук, 2022. С. 227. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/library/prava_lyudyny_ta_publichne_vryaduvannya_v_suchasnyh_umovah_2022.pdf#page=228
10. Собченко А. О. Війна як глобальна проблема суспільства. Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє: матеріали Всеукр. наук. конф. з міжнар. участю (м. Черкаси, 21 квіт. 2022 р.). Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2022. URL: <https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/konferentsii/2022/4.pdf#page=283>

Volodymyr PIVNENKO

Master of philosophy, economics and law, teacher, PhD student,

Cherkasy State Technological University

Yuliia ZAHOROVSKA

Master's student in social security,

Cherkasy State Technological University

SOME ISSUES OF INFLUENCE OF THE LEGAL REGIME OF MARTIAL LAW ON THE IMPLEMENTATION OF YOUTH POLICY IN UKRAINE

The article discusses some issues of development and functioning of youth policy in Ukraine. Special emphasis is placed on the principles of youth policy and its relationship with the national security of Ukraine. Some issues of influence of the legal regime of martial law on the capacity for institutionalized and self-regulated

existence of youth policy have been studied. The question of influence of the legal regime of martial law on the ability to implement youth policy in Ukraine has been studied. The regional aspect-related risks associated with martial law and the implementation of youth policy identified by the researchers are described. It was noted about the actual change in the priorities of youth policy. The vision for changing the emphasis in approaches to youth policy is described. The researchers specifically noted the need for action by both youth policy actors and civil society in order to prevent the possibility of corruption factors in the institutions responsible for youth policy.

Keywords: *youth policy, martial law, youth, state policy, national security.*